

Дніпропетровська обласна універсальна наукова
БІБЛІОТЕКА
— ім. Першочителів слов'янських Кирила і Мефодія —

Моє Придніпров'я

2020

Управління культури, національностей і релігій
Дніпропетровської облдержадміністрації

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

Краєзнавчий відділ

Моє Придніпров'я

Календар пам'ятних дат Дніпропетровської області
на 2020 рік

Дніпро
2019

23 березня – 90 років тому (1930 р.) у м. Дніпропетровську (нині – м. Дніпро) на базі вечірнього будівельного технікуму організовано інженерно-будівельний інститут. Нині – Придніпровська державна академія будівництва й архітектури.

Старий навчальний корпус будівельної академії: архітектурно-містобудівні сторінки

Історія виникнення та існування академії будівництва й архітектури в Дніпрі, незважаючи на численні публікації, залишається з великою кількістю білих плям. Проте, не виникає сумніву, що найціннішою та найстарішою будівлею, тісно пов'язаною з цим ВНЗ, залишається корпус, будівництво якого

розпочалося відразу після прийняття постанови про організацію вечірнього будівельного інституту на базі Дніпропетровського будівельного технікуму.

Для розміщення такого серйозного закладу слід було облаштувати і гідне приміщення, оскільки те, в якому перебував вечірній інститут і будівельний технікум (вул. Базарна, 11 – нині вул. Святослава Хороброго), ніяк не відповідало потребам нового ВНЗ.

Для створення комплексу новітнього навчального закладу обрали квартал колишньої площі Абрамовської (Абрамовича), обмеженої вулицями Нагорною (Паторжинського), Тимчасовою (Василя Жуковського), Міткою-Столипінською (Чернишевського), Семінарською (Володимира Мосаковського). В західному кутку площі на розі Семінарської та Міткої ще на початку 1900-х років було відведено прямокутну ділянку, на мапах позначену «табір». У 1903 р. на мапах в цьому місці на розі з'являється невеличка будівля з головним фасадом по вул. Семінарській (в радянській час – вул. К. Цеткін). З боку колишньої вулиці Нагорної (Паторжинського) в центральній частині кварталу в 1912 р. було освячено Хрестовоздвиженську церкву (2-гу військову). Навколо неї також було відмежовано ділянку, на якій розташовувався будинок священика і кілька невеличких споруд церковного комплексу.

Навчальний корпус інституту почали будувати в травні 1930 р. на ділянці «табір» (західний кут площі-кварталу). Проектував його викладач кафедри архітектури Г.Л. Шведський-Венецький, архітектурну частину виконував Б.С. Кашенко. Велична будівля в традиціях міжвоєнного модернізму виконувалася з залізобетонним каркасом. Розрахунки конструкцій розробляв Д.І. Патлах. За масштабом новий корпус домінував у навколишньому середовищі й чудово сприймався як із нижніх позначок від Жандармської балки, так і з боку нагірної частини. В зібранні музею будівельної академії та в приватній збірці Н. Бусигіної збереглися унікальні альбоми, виготовлені для інженерів-випускників 1935 р. із зображеннями етапів будівництва ВНЗ і перших років існування навчального корпусу. Тут також представлено ізометрію його первинного задуму, виконану Д. Головком. Корпус планувався видовженим у плані з південного заходу на північний схід із відступом від червоної лінії вул. Семінарської. З боку вулиці було запроєктовано три крила, що торцевими фасадами виходили на червону лінію, а в середині кварталу планувалося також збудувати три крила (кожне з двох секцій) значно більших розмірів. Будівництво відбувалося по чергові. До 1931–1932 навчального року зведено першу чергу будівлі. Первинний задум не був відразу втілений у життя, тому формування комплексу інституту відбувалося довгий час і різночасові будівлі мали дещо інший зовнішній вигляд.

У грудні 1932 р. закрили Хрестовоздвиженський храм. Після руйнування високої дзвіниці головною домінантою на колишній площі стає новий корпус, перша черга якого в 5 поверхів уже височіла. У зіпсованому храмі розмістили піротехнічну фабрику, що існувала до німецької окупації міста. Окупаційна влада відновила службу у храмі. Вона продовжувалась до 1951 р.,

коли будівлю було передано Дніпропетровському інженерно-будівельному інституту для влаштування спортивної зали.

Центральний блок навчального корпусу після тинькування став справжньою окрасою не лише району а й міста. Приміщення його бічних крил мали двостороннє та тристороннє освітлення, на цокольному поверсі облаштували лабораторії й майстерні, у підвалі – бомбосховище. Головний об'єм центрального корпусу, що зберігся і зараз, мав округлену форму, на рівні різних поверхів було влаштовано віконні прорізи різної конфігурації (квадратні, круглі, прямокутні). Дослідник історії академії викладач Сергій Подолінний приділив значну увагу вивченню становлення комплексу і, зокрема, першому навчальному корпусу. Збираючи унікальні фотоматеріали, історичні кресленики, він разом із колегами досліджував архітектуру ВНЗ по крихах, виписував матеріали з архівних джерел про архітекторів і викладачів, які працювали тут з часу заснування інституту.

Результатом його пошуків стали численні публікації й унікальна виставка, що експонувалася в академії в період святкування її ювілею. Тут вперше було зібрано і викладено архітектурно-містобудівний літопис Придніпровської академії будівництва та архітектури. Ось який опис архітектор-викладач присвятив старому навчальному корпусу академії і його автору: *«Протяжний в плані п'ятиповерховий корпус, що символізує «фюзеляж аероплану», розміщений уздовж вулиці К. Цеткін і виходить округлим торцем до вул. Чернишевського. Два симетрично розташованих крила примикають до центрального блоку з північного заходу і північного сходу... Головний вхід організований з «носової» частини з боку вул. Чернишевського. Поблизу головного входу розміщується широкий (3 метри), округлений з одного боку пандус, який створює особливо яскраво відчутній ефект динамічності. Цей неодмінний атрибут архітектури конструктивізму в інтерпретації Г.Л. Шведсько-Виницького набуває своєрідні символічні риси, які породжують багаті, різноманітні асоціації. Пластичне опрацювання фасадів його деталізація, насичення декоративними елементами не віталися ортодоксальним конструктивізмом. Гладка вільна від будь-яких «надмірностей» поверхня огорожувальних конструкцій вважалася ідеальним прийомом. Однак, автор проекту, вирішуючи поставлене перед собою завдання втілення в архітектурних формах конкретної образно-художньої установки, змушений був розширювати спектр засобів виразності. Одним з таких прийомів є влаштування складчастої стіни з південно-західного боку, що примикає до головного корпусу проектних залів. Його вікна повернені під кутом до площини фасаду для запобігання впливу прямих сонячних променів у приміщеннях».*

У 1934 р. будівельний інститут став називатися Інженерно-будівельним. Навчальний корпус – окраса вузу, незважаючи на важкі буремні роки, надихав викладачів і студентів не лише на навчання, а й на реальне проектування. В світлих і величних залах завдяки новаторським заходам викладання виконували численні проекти для будівель міста. Студенти та викладачі працювали в «Бюро реального проектування», завдяки чому з'явилися проекти «Водної станції» для обласної ради профспілок, виробничого корпусу для Інституту сталі, «Дому професури» та багато інших.

Поява такого символічного і яскравого зразку громадської споруди для навчального закладу в Дніпропетровську стала важливим етапом у виникненні та розвитку архітектурної професійної діяльності, підґрунтям творчих задумів і сміливих ідей зодчих цілої доби.

Нині цікава і непересічна споруда навчального корпусу як об'єкт культурної спадщини на державному обліку не перебуває. Ми вважаємо, що будівля вимагає уваги та збереження, оскі-

льки являє собою унікальний для міста приклад міжвоєнного модернізму, впливає на формування історичного середовища, є архітектурним символом зодчих Дніпра – творців, будівельників і проєктувальників цілої епохи, які навчались у стінах старого навчального корпусу Дніпропетровського інженерно-будівельного інституту та Придніпровської державної академії будівництва і архітектури.

Олександр Харлан

Література:

Академії будівельних кадрів – 70 років : нариси історії придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ : Пороги, 2001. – 325 с.

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури // Вища школа Дніпропетровської області : проспект. – Дніпропетровськ : Арт-Прес. – С. 9.

Приднепровская академия строительства и архитектуры : вчера, сегодня, завтра // Днепропетровск. Архитекторы / ред. Н. Н. Кондель-Перминова. – Киев : А+С, 2006. – С. 120–128.

Історичний шлях у 100 років (1916-2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pgasa.dp.ua/academy/history/>